

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJA
VIEŠOJO VALDYMO GRUPĖ

PAŽYMA

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS CIVILINĖS SAUGOS ĮSTATYMO NR. VIII-971
PAKEITIMO ĮSTATYMO IR SU JUO SUSIJUSIŲ ĮSTATYMŲ PROJEKTŲ
(TAP-20-1700(2)(TAIS- 20-13257(2)))**

2020-10-19 Nr. NV-2840

Vilnius

1. Projektų rengėjas. Vidaus reikalų ministerija.

2. Projektų tikslas. Pertvarkyti pasirengimo ekstremaliosioms situacijoms ir jų valdymo modeli, siekiant užtikrinti valstybės ir savivaldybių institucijų, ūkio subjektų ir gyventojų tinkamą pasirengimą ekstremaliosioms situacijoms bei veiksmingą ir greitą ekstremaliųjų situacijų valdymą.

3. Dabartinė situacija. Galiojančiame Civilinės saugos įstatyme (toliau – įstatymas) civilinės saugos sistemos subjektų funkcijos reglamentuotos neišsamiai, neaiškiai apibrėžtos civilinės saugos sistemos subjektų kompetencijos, todėl praktinėje veikloje kyla veiklos organizavimo problemų. Valstybės lygio ekstremaliųjų situacijų valdymo mechanizmas (institucinė sąranga) yra griozdiškas, nes jame dalyvauja daug įvairių subjektų: Vyriausybės ekstremaliųjų situacijų komisija (toliau – VESK), Lietuvos Respublikos Vyriausybė, operacijų vadovas, valstybės ekstremaliųjų situacijų operacijų centras (toliau – VESOC), Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos (toliau – PAGD). Tokia sistema nelanksti, neužtikrina greitų sprendimų priėmimo. Be to, minėtų subjektų veiklai reikia daug žmogiškųjų išteklių (VESK-ą sudaro 21 narys (ministerijų kancleriai ar viceministrai), o VESOC - apie 60 narių (valstybės institucijų įvairių lygių vadovai, specialistai). Šių komisijų nariai dažnai keičiasi, neturi visos informacijos, reikalingos sprendimams priimti, tikrieji VESK nariai ne visada gali dalyvauti posėdžiuose, kyla sunkumų organizuojant skubius VESK posėdžius.

PAGD nesuteikta pakankamai įgaliojimų vadovauti civilinės saugos sistemai ir tinkamai organizuoti kitų, PAGD pavestų funkcijų, vykdymą. Civilinės saugos sistemos pajėgoms nėra priskirtos aplinkos apsaugos pajėgos, kurių reagavimas, susidarius ekstremaliosioms situacijoms, yra svarbus. Nepakankamai aiškios įstatymo nuostatos, reglamentuojančios ekstremaliųjų situacijų lygius ir ekstremaliųjų situacijų valdymą. Atsižvelgiant į tai būtina atitinkamas įstatymo nuostatas tikslinti ir konkretinti.

4. Projektų esmė. Nauja redakcija dėstomame Civilinės saugos įstatyme (toliau – CSI) siūloma atsisakyti VESK ir VESOC (CSI nelieta šių subjektų ir jų funkcijų) ir centralizuoti pasirengimo ekstremaliosioms situacijoms, jų prevencijos ir valdymo procesų priežiūrą ir kontrolę vienoje institucijoje – PAGD. Atsižvelgiant į PAGD suteikiamus įgaliojimus ir atsakomybę, CSI ir kartu teikiamuose kituose įstatymų projektuose siūloma pakeisti PAGD pavadinimą į Civilinės ir priešgaisrinės saugos departamentą prie Vidaus reikalų ministerijos (toliau – CPSD). Suteikus CPSD naujus įgaliojimus ir funkcijas iki CSI įsigaliojimo bus sustiprinti PAGD pajėgumai (PAGD Civilinės saugos valdyba bus sustiprinta ir pertvarkyta į CPSD Civilinės saugos tarnybą su atitinkama struktūra gebančia vykdyti CSI CPSD pavestas funkcijas). Siekiant atsisakyti VESK koreguojamas CSI 11 straipsnis, kuriame paliekamas ir aiškiau reglamentuojamas savivaldybės ekstremaliųjų situacijų komisijų sudarymas, jų funkcijos ir įgaliojimai.

Siūloma nustatyti šias naujas CPSD funkcijas:

1. Pagal kompetenciją organizuoja ir koordinuoja neatidėliotinus darbus, įvykių, ekstremaliųjų įvykių ir ekstremaliųjų situacijų likvidavimą ir jų padarinių šalinimą, gyventojų

evakavimą. Priima sprendimus, reikalingus valstybės lygio ekstremaliajai situacijai valdyti, arba teikia pasiūlymus civilinės saugos sistemos subjektams būtiniems sprendimams priimti (apima ir buvusią VESK funkciją).

2. Priima motyvuotus, valstybės ir savivaldybių institucijoms ir įstaigoms, ūkio subjektams ir kitoms įstaigoms privalomus sprendimus, reikalingus pasirengimui ekstremaliosioms situacijoms užtikrinti, gresiančiai ekstremaliajai situacijai užkardyti (kontrolės ir veiklos organizavimo funkcija).

3. Gresiant ar susidarius ekstremaliajai situacijai, teikia pasiūlymą Vyriausybei dėl valstybės lygio ekstremaliosios situacijos paskelbimo (buvusi VESK funkcija).

4. Kartu su kitomis civilinės saugos sistemos pajėgomis organizuoja sanitarinį švarinimą ir kitas radiacinio, cheminio ir biologinio kenksmingumo pašalinimo priemones ekstremaliųjų situacijų metu (vadovavimo civilinės saugos sistemos veiklai funkcija).

5. Informuoja gyventojus, valstybės ir savivaldybių institucijas ir įstaigas, kitas įstaigas ir ūkio subjektus apie gresiančios ar susidariusios ekstremaliosios situacijos valdymą, padarinių šalinimą ir vykdomas priemones gyventojų ir turto apsaugai užtikrinti ir kitais civilinės saugos klausimais. Informuoja kaimynines valstybes apie gresiančias ar susidariusias ekstremaliąsias situacijas (informacinė, buvusi VESK funkcija).

6. Dalyvaujant ir kitiems civilinės saugos sistemos subjektams atlieka nacionalinę galimų pavojų ir ekstremaliųjų situacijų rizikos analizę (vadovavimo civilinės saugos sistemos veiklai ir ekstremaliųjų situacijų prevencijos organizavimo funkcija).

7. Ne rečiau kaip kartą per metus peržiūri valstybinį ekstremaliųjų situacijų valdymo planą, valstybinį gyventojų apsaugos planą branduolinės ar radiologinės avarijos atveju ir prireikus organizuoja šių planų keitimą (vadovavimo civilinės saugos sistemos veiklai funkcija).

8. Ne rečiau kaip kartą per metus vertina valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų pasirengimą reaguoti į ekstremaliąsias situacijas, rengia civilinės saugos sistemos būklės analizę ir ją bei pasiūlymus pasirengimui gerinti teikia civilinės saugos sistemos subjektams (kontrolės ir vadovavimo civilinės saugos sistemos veiklai funkcija).

CPSD direktoriui siūloma pavesti tvirtinti ekstremaliųjų situacijų valdymo planų rengimo tvarką, kuri bus privaloma valstybės ir savivaldybių institucijoms ir įstaigoms, kitoms įstaigoms ir ūkio subjektams. Šis pakeitimas leis išvengti dviprasmiško šiuo metu galiojančių rekomendacijų nuostatų traktavimo ir padės objektyviau atlikti valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų, kitų įstaigų ir ūkio subjektų civilinės saugos būklės patikrinimus.

Siekiant organizuoti VESOC funkcijų perėmimą siūloma nustatyti, kad paskelbus ekstremaliąją situaciją, CPSD direktorius CSI nustatytoms funkcijoms vykdyti turi teisę savo įsakymu nustatytam terminui pasitelkti reikalingus ministerijų ir kitų valstybės institucijų ir įstaigų valstybės tarnautojus ir darbuotojus, jų kompetenciją atitinkančioms užduotims atlikti. Siūlomas teisinis reguliavimas suteiks galimybę, paskelbus ekstremaliąją situaciją, CPSD pačiai nuspręsti, kokių specialistų jai reikia konkrečios ekstremaliosios situacijos valdymui organizuoti ir juos pasitelkti. Pasitelkti specialistai turės vykdyti tik jų kompetenciją atitinkančias užduotis. Ministerijoms ir kitoms valstybės institucijoms ir įstaigoms pavedama deleguoti atitinkamus valstybės tarnautojus ir darbuotojus.

Siekiant užtikrinti savivaldybių pasirengimo ekstremaliosioms situacijoms kontrolę ir sąveiką su vietos savivaldos lygiu siūloma pavesti savivaldybės administracijos direktoriui CSI nurodytų Civilinės saugos tarnybos sprendimų ir nurodymų įgyvendinimą. Nustatoma savivaldybės administracijos direktoriaus funkcija užtikrinti ir koordinuoti savivaldybės dalyvavimą valstybinio lygio civilinės saugos pratybose, kas sudarys galimybę praktiškai įvertinti civilinės saugos subjektų sąveiką ir tobulinti pasirengimą valdyti ekstremaliąsias situacijas.

Siūloma papildyti civilinės saugos sistemos pajėgas Aplinkos apsaugos departamento prie Aplinkos ministerijos pajėgomis ir nustatyti, kad Aplinkos apsaugos departamentas prie Aplinkos ministerijos koordinuoja gelbėjimo ir paieškos, įvykio, ekstremaliojo įvykio, ekstremaliosios situacijos likvidavimo, padarinių šalinimo ir neatidėliotinus darbus aplinkos apsaugos srityje. Taip pat, siekiant stiprinti nevyriausybinių organizacijų įtraukimą į ekstremaliųjų situacijų likvidavimą,

siūloma nustatyti, kad parengtų savanorių ir asociacijų pajėgos pasitelkiamos gelbėjimo, paieškos ir neatidėliotiniams darbams pagal su valstybės ir savivaldybių institucijomis ir įstaigomis, kitomis įstaigomis ir ūkio subjektais sudarytas pagalbos sutartis. Atitinkamai numatoma galimybė, kad savanorių ir asociacijų pajėgų narių mokymas gali būti vykdomas valstybės lėšomis pagal su CPSD sudarytas pagalbos sutartis Vyriausybės nustatyta tvarka.

Siūloma numatyti didesnę valstybės įsitraukimą į ekstremaliųjų situacijų valdymą ir nustatyti, kad ekstremaliosios situacijos, kurių padarinių išplitimo ribos neviršija vienos savivaldybės teritorijos ribų, laikomos savivaldybės lygio ekstremaliosiomis situacijomis. Ekstremaliosios situacijos padariniams išplitus daugiau nei vienos savivaldybės teritorijoje, ji bus laikoma valstybės lygio. Papildomai numatoma galimybė CPSD savo iniciatyva teikti pasiūlymą Vyriausybei skelbti valstybės lygio ekstremaliąją situaciją esant savivaldybės ekstremalių situacijų komisijos motyvuotam prašymui ir (ar) atsižvelgiant į gresiančios ar susidariusios ekstremaliosios situacijos masą ir (ar) pobūdį.

Siekiant užtikrinti veiksmingą ir greitą ekstremaliųjų situacijų valdymo organizavimą atsisakius perteklinių valdymo grandžių (VESK ir VESOC), ekstremaliųjų situacijų valdymas reglamentuojamas, atsižvelgiant į ekstremaliosios situacijos lygį (savivaldybės ar valstybės) ir jos grėsmę. Taip pat, atsižvelgiant į praktikoje kylančius klausimus dėl veiksmų eiliškumo, institucijų kompetencijos, aiškiai reglamentuojami subjektų veiksmai gresiant ekstremaliajai situacijai iki ekstremaliosios situacijos paskelbimo ir ją paskelbus. Taip pat aiškiai nustatoma, kas paskelbus ekstremaliąją situaciją, tampa atsakingas už jos valdymo organizavimą. Atsižvelgiant į šiuo metu kylančias diskusijas VESK posėdžiuose skelbti valstybės lygio ekstremaliąją situaciją ar dar neskelbti (kai kyla jos grėsmė) ir siekiant operatyvumo nustatoma pareiga CPSD, atsižvelgiant į gresiančios ar susidariusios valstybės lygio ekstremaliosios situacijos aplinkybes ir tendencijas, teikti siūlymą Vyriausybei dėl valstybės lygio ekstremaliosios situacijos paskelbimo ir imtis kitų veiksmų, kurie bus reglamentuoti po įstatymo priėmimo pakeistame Ekstremaliųjų situacijų skelbimo ir atšaukimo tvarkos apraše, patvirtintame Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. rugpjūčio 31 d. nutarimu Nr. 1243.

Siūloma nustatyti, kad valstybės operacijų vadovu Vyriausybė paprastai skiria CPSD direktorių. Tačiau tais atvejais, kai dėl ekstremaliosios situacijos pobūdžio valstybės operacijų vadovu reikės skirti asmenį, turintį specialias kompetencijas, žinias ir gebėjimus, CPSD direktorius galės teikti motyvuotą siūlymą Vyriausybei paskirti Vyriausybės narį arba valstybės institucijos ar įstaigos, kurios valdymo srityje susidarė ekstremalioji situacija, vadovą, valstybės operacijų vadovu.

Nustatoma galimybė Vyriausybei sudaryti Vyriausybės komisiją(-as) Vyriausybės pavestoms užduotims, susijusioms su pasirengimo ekstremaliosioms situacijoms ir (ar) valstybės lygio ekstremaliosios situacijos valdymo ir jos padarinių šalinimo koordinavimu, atlikti. Tokia galimybė gali tapti aktuali kilus didelio masto ekstremaliosioms situacijoms, kurios apima visą šalį ir paliečia visas ar didžiąją dalį jos gyvenimo sričių ir tokiu atveju viena institucija – CPSD- būtų nepajėgi užtikrinti ir suvaldyti visų ekstremaliosios situacijos valdymui reikalingų procesų.

Siekiant išspręsti praktikoje pasitaikančią problemą, kai susidarius savivaldybėje ekstremaliai situacijai dėl neaiškių priežasčių savivaldybės administracijos direktorius neskelbia savivaldybės ekstremaliosios situacijos, siūloma nustatyti, kad jeigu savivaldybės administracijos direktorius esant šio įstatymo nustatytiems pagrindams ir Vyriausybės nustatyta tvarka nepaskelbia savivaldybės lygio ekstremaliosios situacijos, ją motyvuotu CPSD teikimu ir atsižvelgusi į įvykio, ekstremaliojo įvykio pobūdį, gali paskelbti Vyriausybė.

Valstybės rezervo įstatyme siūloma reglamentuoti aiškesnę ir operatyvesnę valstybės rezervo, naftos produktų ir naftos valstybės atsargų naudojimo procedūrą, aiškiai nustatyti, kokiems subjektams gali būti skiriamas valstybės rezervas.

Biudžeto sandaros įstatyme Nr. I-430 siūloma pripažinti netekusiu galios 15 straipsnio 2 dalies 1 punktą, t. y. atsisakyti Vyriausybės rezervo kaip lėšų šaltinio naudojimo ekstremaliųjų situacijų atvejais, ir palikti vieną lėšų šaltinį – valstybės rezervą, nes praktikoje paminėti šaltiniai dažnai maišomi ir tai kelia nereikalingą painiavą, be to, paprastai Vyriausybės rezerve numatoma labai maža lėšų dalis, kuri gali būti panaudojama ekstremaliųjų situacijų atvejais.

Vidaus tarnybos statuto 4, 25 straipsnių ir priedo pakeitimo įstatymo ir Administracinių nusižengimų kodekso 589 straipsnio pakeitimo įstatymo, Krašto apsaugos sistemos organizavimo ir karo tarnybos įstatymo Nr. VIII-723 18 straipsnio pakeitimo įstatymo, Nepaprastosios padėties įstatymo Nr. IX-938 2 straipsnio pakeitimo įstatymo, Lietuvos šaulių sąjungos įstatymo Nr. VIII-375 18 straipsnio pakeitimo įstatymo, Naftos produktų ir naftos valstybės atsargų įstatymo Nr. IX-986 17 straipsnio pakeitimo įstatymo, Branduolinės energijos įstatymo Nr. I-1613 8 straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymo, Nacionalinio saugumo pagrindų įstatymo Nr. VIII-49 priedėlio 4, 19 ir 21 skyrių pakeitimo įstatymo projektais atliekami redakcinio pobūdžio pakeitimai susiję su PAGD pavadinimo keitimu ar VESK išbraukimu.

5. Derinimas. Projektai svarstyti 2020 m. spalio 6 d. tarpinstituciniame pasitarime, po kurio buvo pateikti derinti Aplinkos ministerijai, Ekonomikos ir inovacijų ministerijai, Finansų ministerijai, Krašto apsaugos ministerijai, Sveikatos apsaugos ministerijai, Teisingumo ministerijai, Užsienio reikalų ministerijai, Lietuvos savivaldybių asociacijai. Aplinkos, Finansų, Sveikatos apsaugos, Teisingumo ministerijos ir Lietuvos savivaldybių asociacija iki nurodyto termino pastabų įstatymų projektams nepateikė. Įstatymų projektai patikslinti pagal Krašto apsaugos ministerijos pastabas ir pasiūlymus. Įvertintos projektams teiktos Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės ir Viešojo valdymo grupės pastabos, dėl pastabų, į kurias neatsižvelgta, parengta derinimo pažyma.

6. Atitikimas Vyriausybės programai. Projektai tiesiogiai neįgyvendina Vyriausybės programos nuostatų.

7. Projektų įgyvendinimo kaštai ir nauda. Įstatymams įgyvendinti 2021 m. PAGD planuojama įsteigti 32 naujus etatus civilinei saugai stiprinti ir atitinkamai daugėja funkcijų patiems ugniagesiams gelbėtojams.

2021 metams VRM papildomas lėšų poreikis, susijęs su įstatymų įgyvendinimu, sudaro **2,312 mln. eurų**.

2022 metams, atitinkamai lyginant su 2021 metais, papildomai reikės **dar 255 tūkst. eurų** darbo užmokesčiui, stažo padidėjimui, viršvalandžiams.

2023 metams, atitinkamai lyginant su 2022 metais, papildomai reikės **dar 322 tūkst. eurų** darbo užmokesčiui.

8. Dalykinio vertinimo išvada:

Atkreiptinas dėmesys, kad nors projektai buvo teikti suinteresuotoms institucijoms derinti, tačiau Vyriausybei teikiami nesulaukus institucijų išvadų, o Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai ir Energetikos ministerijai nebuvo pateikti derinimui, taigi iš esmės yra nesuderinti.

Į Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės išvadoje teiktas pastabas iš esmės neatsižvelgta. Į siūlymą Civilinės saugos įstatyme mažinti Vyriausybės teisėkūros apimtį, perkeltam tam tikros srities reguliavimo tvarkas reguliuoti žemesnės galios teisės aktais, pvz., ministro kompetencijai, atsižvelgta, pavedant dalį tvarkų, kurias tvirtino Vyriausybė, tvirtinti CPSD direktoriui, tačiau nepaaiškinta, kodėl atliekami būtent tokie pakeitimai, o derinimo pažymoje pastaba vertinama kaip neatsižvelgtina, nes esamas reguliavimas yra veikiantis ir pasiteisinęs, pagrįstas civilinės saugos sistemos subjektų įgaliojimais. Todėl kyla klausimas dėl siūlomo reguliavimo pagrįstumo.

Išlieka aktualiomis pastabos dėl nauja redakcija dėstomo CSĮ 14 straipsnyje pateikiamo siūlymo nustatyti, kad pasitelktų darbuotojų viršvalandžiai, priemokos, nurodytos kompensacijos apmokamos iš valstybės rezervo. Dėl šio siūlymo turėtų būti gauta Finansų ministerijos išvada.

Siūlome projektus svarstyti tarpinstituciniame pasitarime.

Patarėja

Aušrina Genienė

Aušrina Genienė, tel. 8 706 63 769, el. p. ausrina.geniene@lrv.lt